

Rodinné farmy přinášejí pro venkov řešení

K nevládním zemědělským organizacím v České republice neodmyslitelně patří také Asociace soukromého zemědělství ČR. »Naše stavovská a profesní organizace od svého vzniku před 21 lety považuje za svou nosnou myšlenku zejména hospodaření na rodinných farmách. Je to promyšlený koncept s vějířem pozitivních interakcí a přínosů pro český venkov a zemědělství,« zdůraznil na úvod rozhovoru pro Zemědělský týdeník priority asociace její předseda Mgr. Ing. Jaroslav Šebek.

Mgr. Ing. Jaroslav Šebek, předseda Asociace soukromého zemědělství ČR.

• *Z čeho model hospodaření na rodinných farmách vychází a jaké jsou jeho cíle?*

Vycházíme přitom z osvědčených tradic a zkušeností a jsme přesvědčeni, že jde o nejlepší možné ekonomické řešení jak pro zemědělství, tak i obecně vhodné a vyvážené řešení pro venkovský prostor, přírodu a tudíž v mnoha směrech pro celou společnost. Zkrátka se domnívám, že nikdo nic lepšího v tomto směru nevymyslel a naše jednotlivé cíle z tohoto modelu přirozeně vycházejí. Středobodem našeho konkrétního úsilí je svobodný sedlák se svou rodinou na vlastním gruntu s trvalou motivací odpovědně a smysluplně podnikat v místě, kde současně žije.

• *Je známo, že asociace je zastánce udržitelného hospodaření na svých farmách. Co všechno do něj zahrnuje?*

Zahrnujeme do něj pochopitelně vše, co s ním souvisí. Přímé i nepřímé faktory. Snažíme se vidět věci v širších souvislostech a také vnímáme legitimní zájmy širší veřejnosti. Neuzavíráme se do ulity vlastních názorů a přesvědčení, ale komunikujeme a diskutujeme trendy ve společnosti. Vedle toho však pevně stojíme na základech svobodného, podnikavého a odpovědného člověka se selským rozumem.

Nabízíme politikům, akademické sféře, samosprávě, ale i odborným kruhům a zájmovým spolkům i široké veřejnosti naše zkušenosti a odborně projednané návrhy k řešení v řadě oblastí k zemědělské politice a politice životního prostředí, ale i místního rozvoje a podobně. Myslíme si, že právě jen takovým otevřeným a širším přístupem bude pro nás možné udržitelně hospodařit.

• *Je národní a evropská dotační politika účelná? Podporují dotační programy dostatečně rodinné a menší farmy? V čem chybí podpora státu, aby se mohla tato menší hospodářství více rozvíjet?*

Evropské nastavení společné zemědělské politiky Evropské unie

(SZP EU) podle našeho názoru jde směrem, který je v kontextu současných evropských realit zřejmě nevyhnutelným a je třeba se na to připravit. Navržená představa zůstává nadále svým pojetím na základě rodinných farem, a proto ji pro další období v zásadě přijímáme, ačkoli ne se vším jsme připraveni se ztotožnit – zejména ne s momenty, které působí jen jako uspokojení pro veřejnost, ale pro zemědělce přinášejí bezúčelně jen další omezení a byrokracii.

Zejména však považujeme za potřebné zmíněný základ SZP EU efektivně prosadit v našich českých podmínkách. To je bohužel často problém, protože lidé na domácí půdě dlouhodobě vězí v teorii, že tu musí za každou cenu udržet jakési moderní výdobytky socialistického zemědělství a že je potřeba vše, co jde z unie přetvořit k tomuto obrazu. Nesmí se zapomínat, že oproti EU jde u nás a možná ještě na Slovensku o hodně odosobněný a průmyslový model, který navíc vznikl na zlodějně a násilí během kolektivizace venkova. Již tyto argumenty by v rozumné společnosti přece měly stačit k tomu, aby se směřovalo k jeho změně.

Podle mého názoru navíc celý tento způsob přináší vnitřní systémovou chybu v tom, že se příliš zaměřuje na současné podmínky a neposkytuje dostatek prostoru a motivace pro další zemědělské generace, bez které to celé ale samozřejmě nedává smysl. Ministerstvo zemědělství by proto udělalo lépe, pokud by vzalo naše argumenty více na vědomí.

Pokud jde o druhou část otázky, tak navážu tím, že náš stát nedělá pro malé subjekty a rodinné farmy v podstatě vůbec nic. A pokud se některé věci přece jen nějak hýbají, tak je to většinou pod tlakem unijní legislativy. Je škoda, že k tomu, aby se tu prosadily pozitivní věci, nás jako republiku musí donutit někdo zvenku. Věřím ale, že věci tak jak jsou v pohybu, přinesou změny, které budou ve finále pozitivnější, než je současný stav.

• *Podle asociace by nová společná zemědělská politika Evropské unie, která má platit od roku 2021, měla více podporovat koncept rodinných farem. Jaké jsou vaše požadavky, co by měla zahrnovat?*

Základem toho konceptu je generační předávání farmy v rámci rodiny, a to nejen majetku a řízení podnikání, ale vůbec nesmírně důležitých místních zkušeností, obchodních či sociálních vazeb, poznatků, které se vážou k danému místu a nejlépe řeší problémy a situaci v lokalitě. To jsou zásadní věci, které nelze dobře nahradit jakýmkoli jiným řešením. Bylo by to jen obcházení podstaty problému. Proto si myslím, že zcela zásadní je zaměřit se na důraznou, ale současně nebyrokratickou podporu mladým začínajícím zemědělcům. Jen tak lze čelit dalšímu stárnutí a vůbec odlivu lidí ze zemědělství. Chceme proto prosadit, aby na toto téma přidal náš stát více prostředků, než jsou povinná procenta z EU. Chceme co největší investiční podporu, která může nově dosahovat až 100 tisíc eur

na žadatele, ale pochopitelně také i maximální plošné příplatky pro mladé v rámci dalších opatření pro ostatní zemědělce. Zároveň požadujeme otevřít debatu k zavedení dalších opatření, která tu v minulosti úspěšně fungovala, a nyní se ukazuje, že pro posílení řešení tohoto problému je třeba je vyjednat zpět.

Mám na mysli zejména podporu na včasné předání rodinné farmy v momentě, kdy se mladá generace rozhoduje o své kariéře, o své životní cestě a nečekat do období, kdy už bývá na předání pozdě a ztrácí se tak potenciál hladkého nástupnictví v rámci rodiny. Před několika lety tu dobře zafungoval program pod názvem Předčasně ukončení zemědělské činnosti. Těch požadavků, které prosazujeme, je ale řada.

Obecně jen poznamenám, že letos je startovní rok Desetiletí rodinných farem, které bude mít celosvětovou odezvu. Organizace spojených národů, která toto vyhlásila, si uvědomuje nenahraditelnost tohoto způsobu života na půdě. Jak si můžete všimnout,

u nás se v tomto směru opět ne-
děje nic. Nikdo z vlády či státní
správy tu neztratil zatím jediné
slovo na podporu rodinného far-
maření. To je opravdu neuvěřitel-
né a ukazuje to jasně, jaké má tato
vládnoucí garnitura ve skutečnosti
záměry s venkovem.

• *Jedním z požadavků asociace je
do nové zemědělské politiky za-
vést redistributivní platbu. Proč
venkov, respektive menší země-
dělci, potřebuje tuto platbu?*

Podporou menších subjektů, pro
které redistributivní platba – tedy
zvýšená podpora na tzv. určitý
počet »prvních hektarů« v rám-
ci zemědělského podniku, byla
vymyšlena, se může lépe přispět
k zachování většího počtu lidí,
kteří mají zájem o práci na půdě,
se zvířaty, o lidi, kteří se zajímají
o krajinu, dění v obci, svůj maje-
tek. V současné době se disku-
tuje o úrovni 150 ha a zhruba až
o 10 % z celkové obálky přímých
plateb na tuto platbu.

Asociace soukromého vlastnic-
tví ČR (ASZ ČR) vnímá širokou
velikostní strukturu v českém ze-
mědělství a domnívá se, že by
bylo vhodné, aby tato podpora
byla dostupná všem podnikům,
i těm větším. Redistribuci setrva-
le podporujeme od jejího počátku
před několika lety, kdy jí s úspě-
chem využilo například sousední
Německo.

Na druhou stranu ale současně
prosazujeme zastropování pří-
mých plateb (vyjma té části plateb,
která jde na environmentální opat-
ření), protože ty jsou konstruo-
vány jako doplnění příjmů země-
dělců, a jak se potvrzuje z praxe,
u extrémně velkých podniků
v řádu mnoha tisíc hektarů je ta-
kové sociální zdůvodnění platby
zjevně nesmyslné.

Pakliže by platby nebyly přenasta-
veny, bude docházet za podpory

peněz evropských daňových po-
platníků k další koncentraci mezi
zemědělskými subjekty, což ne-
odpovídá přirozenému vývoji a na
to bude společnost zejména v bu-
doucnu jen doplácet. Určité tempo
koncentrace je v hospodářství zce-
la přirozený jev, nicméně neměla
by být akcelerována veřejnými pro-
středky. Na nedávném jednání s
ministrem zemědělství ASZ ČR na-
vrhla kompromisní variantu zastro-
pování na úrovni 1500 hektarů.

Pro úplně malé zemědělce na dru-
hou stranu podporujeme zavede-
ní schématu pro malého farmáře
s jakousi paušální platbou, kde by
bylo zároveň možné zjednodušit
kontroly na tyto subjekty – řekně-
me o velikosti zhruba pět hektarů.
Toto malé opatření by ale pomoh-
lo více než pětina zemědělců při-
hlášených k dotacím.

• *Sucho a nedostatek vody trápi
zemědělce více let. Riziko sucha
ale není komerčně pojistitelné,
pouze jediná pojišťovna, Agra po-
jišťovna, má v nabídce pojištěných
rizik sucho. Riziko sucha spolu
s dalšími riziky by mělo zahrnovat
dlouho slibované systémové říze-
ní rizik v zemědělství. Jak by mělo
podle asociace fungovat a zazna-
menali jste v tomto směru nějaký
posun?*

Absence nějakého souhrnného
přístupu k této problematice je
velký dluh resortního minister-
stva. Již mnoho let se ten pro-
blém doslova přežvykuje. Vždy,
když se objeví nějaká podobná
kalamitní událost, začne se zase
něco jako obecně řešit, ale k niče-
mu se to nikdy neposunulo a na-
koniec se vždy skončilo jen jedná-
ním a rozdělováním nějaké ad hoc
kompenzace. Hovoří se přitom již
léta o jakémsi povinném odvodu
do společného fondu nepojisti-
telných rizik, ale kdyby to reálné
bylo, už by se to vyřešilo.

Podle našeho názoru ale nejde
o dobré řešení. Proto jsme při-
šli s alternativním návrhem, zalo-
ženým na určitém zvládnutelném
zapojení všech stran, tj. zeměděl-
ců, pojišťoven i státu. Domníváme
se, že pokud se tomu ministerstvo
začne skutečně věnovat, může tu
být již do jednoho roku vytvořen
funkční systém, který bude zalo-
žen na dobrovolné účasti, což je
současně i naše podmínka. Takto
pojištěný zemědělec bude mít ná-
rok na odškodnění s příspěvkem
státu.

Vše by mohlo fungovat v rámci
současného nastavení PGRLF for-
mou nového programu na tato
nová (dosud nepojistitelná) rizi-
ka. Nemusel by se přijímat nový
zákon, který je na zřízení nové-
ho státního fondu jinak potřeba,
nemusela by se vymýšlet složi-
tá pravidla jeho fungování, neby-
lo by potřeba platit žádné nové
úředníky a využily by se stávající
struktury, věřím, že takový pro-
gram by dostal i potřebnou noti-
fikaci z Bruselu právě jako jedno
z opatření ke splnění požadavku
na systémové řízení rizik.

Problém ovšem je, že ministerstvo
zemědělství argumentuje tím, že
by do systému nechťely vstoupit
velké zemědělské podniky nad
250 zaměstnanců, kterých je dnes
v ČR od několika desítek do ma-
ximálně dvou stovek. Ty totiž ne-
mohou čerpat podporu v rámci
pravidel EU, a tudíž by prý systém
nemohl fungovat. My s tím posto-
jem zásadně nesouhlasíme. Proč
by se kvůli méně než jednomu
procentu zemědělských podni-
ků nemohl alespoň zkusit dořešit
tento naléhavý problém.

Netvrdíme, že to musí být ten ne-
lepší způsob, ale požadujeme,
aby náš návrh alespoň dostal šan-
ci k serióznímu projednání. No-
tabene jsme tento návrh již loni

předběžně projednali s ministryní
financí a probíráme ho také po-
stupně s některými pojišťovnami.
Je škoda, že tomu ministerstvo ze-
mědělství zatím nedalo šanci. Mi-
nistr zemědělství nám ale na jed-
nání potvrdil, že se tímto tématem
zabývat přece jen bude.

• *Jaký názor máte na portál In-
terSucho, který monitoruje sucho
v ČR a informuje o intenzitě i jeho
dopadech na zemědělství? Je pro-
spěšný?*

Každý informační portál, pokud
je podporován odborníky a po-
kud je pravidelně aktualizován
správnými daty, je určitě dobrý,
zvláště pokud jde o tak citlivou
věc, jakým půdní sucho je.
Jen si nejsem jist, jestli tomuto
portálu neschází větší plošnost,
respektive rovnoměrnost rozlo-
žení měřících bodů, ale možná
že se na tom nějak asi ještě pra-
cuje. Problémem posledních let
je totiž velká variabilita srážek ne-
jen v rámci katastrů, ale dokonce
i u jednotlivých polí.

• *Jak hodnotíte účinnost novely vi-
nařského zákona a co by se mělo
aktualizovat a změnit?*

Letos na jaře jsme dělali vyhod-
nocení této novely ve spoluprá-
ci s Vinařskou asociací ČR, kte-
rou tvoří spíše menší, ale jinak
ryze praktičtí vinaři. Často jde
o velmi úspěšné, a dokonce svě-
tově uznávané pěstitele a výrobce
opět na bázi rodinných firem. Tito
lidé, kteří na tomto trhu praktic-
ky celý život podnikají, jednoznač-
ně deklarovali, že novela přinesla
zbytečné byrokratické obtíže, za-
vedla další evidence, zvýšila spo-
třebu plastových obalů a podsta-
tu věci, tedy černý trh s vínem, ani
v nejmenším nevyřešila.

Naopak došlo ke zkomplikování
pozice tradičních výrobců, kte-
ří by měli být podle našeho ná-
zoru v tomto oboru chráněni pro
svou pestrost i další pozitiva. Nic
na tom nezmění stanoviska Svazu
vinařů, kteří si tuto novelu lobbi-
sticky prosadili navzdory zájmům
většiny. Realita je prostě jasná
a my jsme na to od počátku upo-
zorňovali, že to tak dopadne. Bo-
hužel jsme měli pravdu. Na dal-
ších jednáních ASZ ČR budeme
určitě rozebírat co a jak v tomto
směru dál.

• *Stále chybí rychlé přenášení vý-
sledků výzkumu do praxe. Zřejmě
i proto asociace uzavřela memo-
randum s Výzkumným ústavem
rostlinné výroby v Praze (VÚRV).
Jaké cíle se kladou v memorandu?
Můžete jmenovat praktické výstu-*

*Model
hospodaření na
rodinných farmách
vychází
z osvědčených tradic
a zkušeností
a představuje
vyvážené řešení pro
venkovský prostor,
přírodu a společnost.
Foto archiv*

Rodinné farmy se často zaměřují na chov koz a zpracování koziho mléka na kvalitní speciální koží produkty.

Foto archiv

py (konkrétní, realizované) na základě tohoto memoranda?

Naši snahou je pomoci co nejpraktičtější spolupráci mezi vědci a sedláky. Prozatímní jednání s VÚRV se již projevuje formou většího množství odborných poznatků, které již vnitřními informačními kanály proudí ke členům ASZ ČR. My jsme na oplátku nabídli postupně se rozšiřující okruh sedláků, u kterých by bylo možné provádět výzkum, pokusy či celkově realizovat vědecké projekty, ale i odborné exkurze a podobně. Uzavřené memorandum také obsahuje zájem na organizaci společných vzdělávacích akcí, propagaci šetrných postupů při pěstování plodin k udržitelnému zemědělství, marketingovou podporu pro diseminaci výsledků výzkumu.

Uvítáme ale spolupráci i s jinými odbornými institucemi a postupně se o to snažíme. Naším cílem je ale praktický přínos a nikoli jen uzavření formálních závazků. Necháváme proto tomu spíše volný průběh a reagujeme spíše na konkrétní požadavky z členské základny, které se pak snažíme odpovědně realizovat. Jinak jsme aktivní i na poli mezinárodních projektů na nejrůznější témata zemědělství. ASZ ČR je tak spolehlivým partnerem řady zahraničních odborných institucí nebo vysokých škol.

• *Sedláci v roce 2018 uzavřeli smlouvu o spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK). Co bylo cílem a jak se daří tyto cíle konkrétně realizovat?*

Naším zájmem je být součástí diskuse o zemědělství i ve vztahu k ochraně přírody. Je to koneckonců i společenský trend, před kterým nelze zavírat oči. Právě velmi těsná spolupráce s AOPK, ale

i s jinými organizacemi na toto téma je cestou, jak si zemědělci mohou prosadit své pohledy na věc. Je třeba zdůraznit, že konvenční produkční zemědělství dělané z místní úrovně ideálně s generační perspektivou je z podstaty zcela přijatelným a odpovědným způsobem hospodaření, a pokud se dělá v rozumných rozměrech, není třeba se vázat jen na striktně ekologické postupy, navíc to ani v současnosti není možné.

Obsahem smlouvy je proto i konzultace legislativních návrhů a opatření, vzájemná účast v pracovních skupinách, výměna dat a informací. AOPK by měla při formulaci svých návrhů vycházet také z praktických zkušeností sedláků a vlastníků půdy. V současné době proběhlo několik jednání zejména k problematice vlka a komplexních řešení náhrad za způsobené škody a investic do ochrany chovatelských stád.

Zástupce AOPK je také velmi aktivním členem hodnotitelské komise Pestrá krajina a také odborné skupiny ASZ ČR pro přípravu legislativních návrhů – Voda/sucho. Jsem ale přesvědčen, že se spolupráce musí a také bude rozšiřovat – zcela jistě je zde další potenciál, například v otázce ještě probíhající hraboší kalamity a podobně.

• *Je to téměř dva roky, co asociace otevřela pro své členy komplexní program péče o půdu, vodu a krajinu Pestrá krajina. Co vedlo asociaci k vytvoření tohoto programu? Jaké jsou jeho konkrétní přínosy, třeba i pro nečleny?*

To, co inspirovalo ke vzniku takového programu, bylo vlastní uvědomění si zásad a přirozených přístupů našich členů opřených o selský rozum, ve vhodném využívání potenciálu jejich pozemků

versus negativní dopady u průmyslově pojatého zemědělství. Nechceme, abychom byli veřejností vnímáni jako škůdci a házení do jednoho pytle s těmi, kteří skutečně podnikají na půdě bez dalších ohledů. Program Pestrá krajina tak přesně zapadl do současného společenského rámce, kdy více než kdy dříve je veřejnost vnímavější k dopadům zemědělské činnosti.

V tomto programu spatřuji několik přínosů – sedláci mohou zcela prakticky sdílet konkrétní řešení pro lepší ochranu životního prostředí. Ukazuje se, že spolu intenzivně komunikují a konzultují je i s odborníky, kteří jsou členy hodnotitelské komise tohoto programu. Není to ale jen o odborných poznatcích, ale také o přirozeném zájmu se těmito věcmi zabývat. Samozřejmě ale jde i o způsob pozitivní prezentace modelu rodinného hospodaření, které má zcela konkrétní obrysy – každý si může uváděné skutečnosti ověřit právě na okolí dané farmy.

Tento program ale nemá fungovat jako soutěž, protože by bylo velmi složité a vlastně i nesmyslné vybírat, která realizace, na které farmě je nejlepší. Výstupem je tedy oficiální zařazení úspěšné farmy do programu do jedné ze třech možných úrovní, a to jen na daný rok. Jsem si jist, že přínosem ale může být i zlepšení jména takové farmy či povědomí o ní u vlastníků půdy coby potenciálních propachtovatelů a vůbec v celém svém okolí.

Nyní již proběhl druhý ročník a farmy zařazené do programu budou prezentovány v rámci slavnostního vyhlášení soutěže Farma roku letos v prosinci a pochopitelně také v odborně komentovaných videích a zvláštní publikaci pro širokou veřejnost.

Na leden příštího roku navíc ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze plánujeme uspořádat odbornou konferenci, kde budou na podmínkách těchto vybraných farem bez ohledu na jejich výrobní zaměření prezentována vybraná krajinná opatření či faremní postupy jako dobré příklady a jak je vhodně dostat do praxe i v dalších zemědělských podnicích.

Účast v programu není vázána na typ a velikost farmy a není spojená s žádnou finanční odměnou. To však na zájmu farem neubírá, protože farmáři si uvědomují, že získaná prestiž z účasti farmy

v tomto programu má také svou hodnotu a význam.

• *Jedním z členů asociace je Pracovní společnost nástavkových včelařů CZ. Ta kritizuje, že dotace pro včelaře administruje nevládní zájmová organizace, Český svaz včelařů, zatímco ostatní dotace distribuuje platební agentura Státní zemědělský intervenční fond. Navíc nemá možnost své návrhy, postoje či názory z oboru včelařství komu prezentovat, neboť pro ministerstvo zemědělství je monopolním partnerem Český svaz včelařů. Snaží se asociace ovlivnit změnu systému podpor pro včelařství a jakým způsobem?*

Téma ochrany včel, podpory včelařství, většího provázání a spolupráce mezi zemědělci a včelaři je velmi důležité téma pro ASZ ČR, protože na udržení tohoto hmyzu je závislý nejen celý sektor zemědělství, ale vůbec životní prostředí. Ve spolupráci s Pracovní společností nástavkových včelařů (PSNV CZ) nám jde mimo jiné také o nalezení takové koexistence, která nejlépe zaručí ochranu včel, ale zároveň nezpůsobí byrokratické komplikace pro sedláky například s hlášeními aplikací pesticidů.

Samozřejmě snadno se taková věc řekne, ale není to vůbec jednoduché nastavit. Jsme ale rádi, že tisíc profesionálních včelařů sdružených v PSNV CZ vnímá naši organizaci jako partnera, se kterým se dá tato debata vést.

Pokud jde o systém rozdělování dotací, zde má PSNV CZ zcela jasno v tom, že veškeré podpory a jejich rozdělování musí existovat nezávisle na jakémkoli včelařském spolku a každý včelař musí mít možnost čerpat bez ohledu na členství tam či onde. To je model již dávno za zenitem a neodpovídá současným požadavkům.

Asociace proto plně podporuje snahy o jeho změnu. Je třeba si uvědomit, že vývoj se ubírá dlouhodobě jiným směrem, než který obhajuje Český svaz včelařů a z toho by mělo zejména ministerstvo zemědělství vycházet. Ať už jde o měnění se základnu včelařů, podstatu jejich motivace a způsob chovu včel, zejména pak o jeho rostoucí profesionalizaci. Asociace soukromého zemědělství ČR má rozhodně v plánu tento »nový« spolek ve svém portfoliu zastupovat velmi aktivně a současně odpovědně přistupovat také k ostatním členům.

Eva KOŘÍNKOVÁ SEIFERTOVÁ